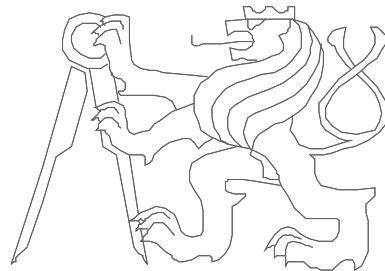

Pokročilé architektury počítačů

03

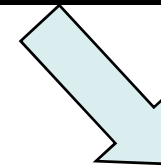
Superskalární techniky –
Tok dat uvnitř procesoru z pohledu vykonávání instrukcí
(Register Data Flow)

České vysoké učení technické, Fakulta elektrotechnická

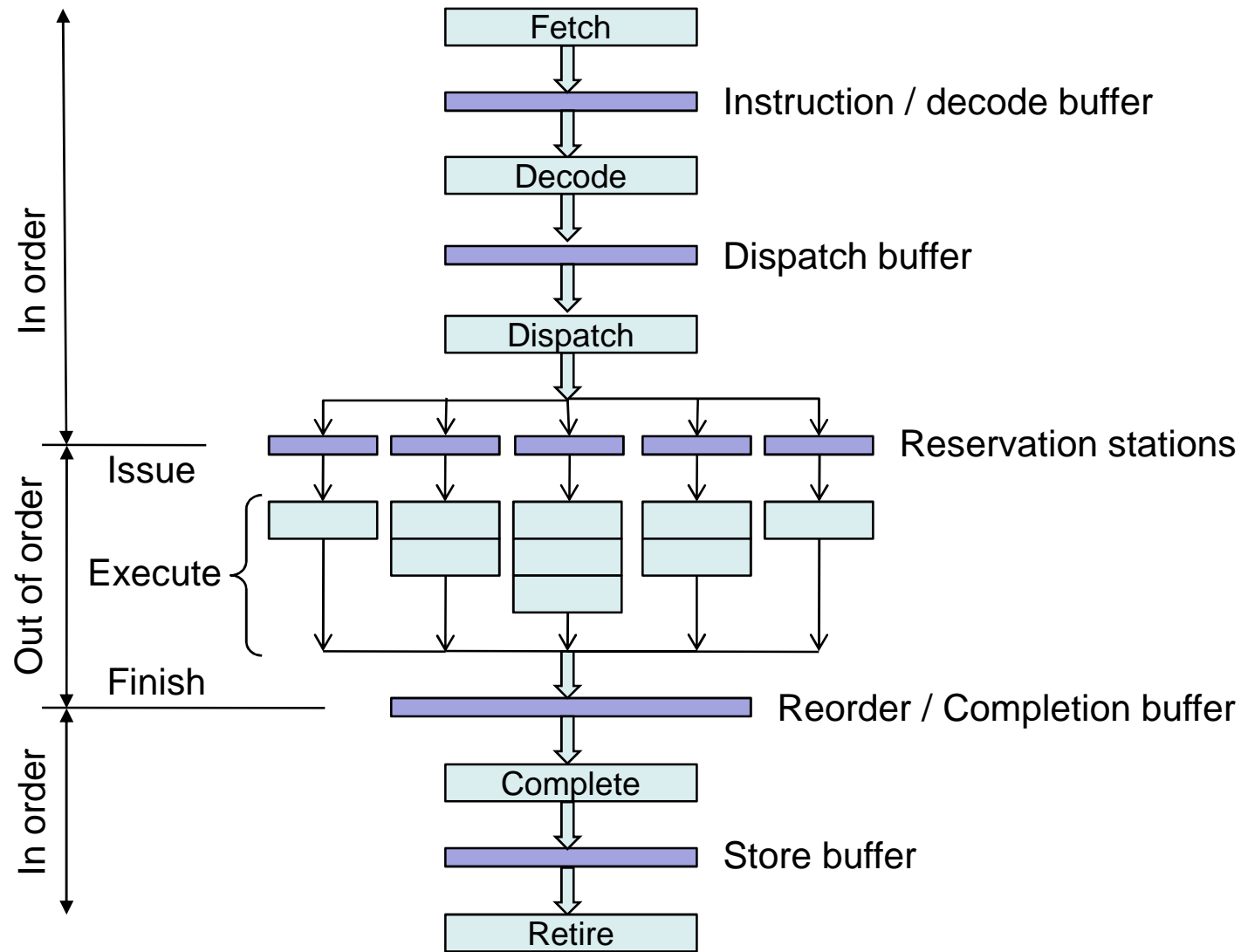
Superskalární techniky – Připomeňme si...

- Uvědomme si, že cílem je maximální propustnost zpracování instrukcí...
- Na **zpracování** instrukcí můžeme nahlížet jako na tok instrukcí a tok dat, přesněji:
 - **tok dat mezi registry procesoru (register data flow)**
 - tok samotných instrukcí (instruction flow)
 - a tok dat z/do paměti (memory data flow)
- To zhruba odpovídá:
 - skokové instrukce
 - aritmeticko-logické / výpočetní instrukce
 - load/store instrukce
- Pokud tedy chceme maximalizovat celkový tok, musíme minimalizovat čas (penalizaci) těchto tří typů instrukcí

téma dnešní
přednášky

Superskalární organizace – Připomeňme si..

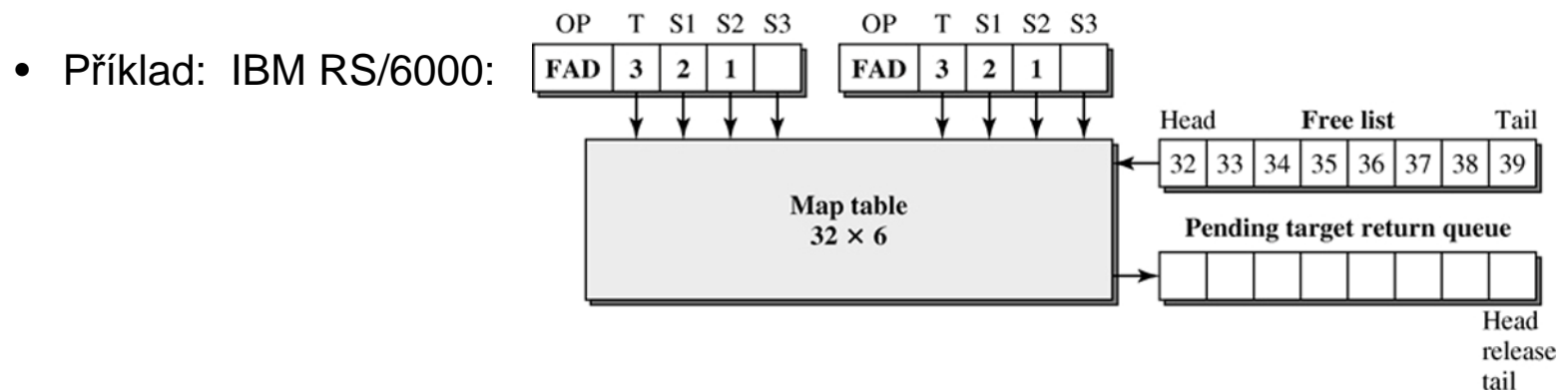
Register data flow

- V první části dnešní přednášky se zaměříme na tok dat při vykonávání **instrukcí typu registr-registr** (instrukce vykonávající operace nad registry a ukládající výsledky opět do registru)
- **Register recycling** – opětovné použití již použitého registru. Má dvě formy:
 - **statickou** – vytváří kompilátor ve fázi *register allocation*. Kompilátor nejdřív generuje tzv. *single-assignment code*, který předpokládá neomezený počet registrů. V důsledku omezení ISA jsou pak v druhém kroku (register allocation) přiřazeny logické registry se snahou držet co nejvíce dočasných hodnot právě v těchto registrech. Cílem je zamezit přesunu dat z/do paměti.
 - **dynamickou** – vzniká za běhu programu uvnitř daného procesoru

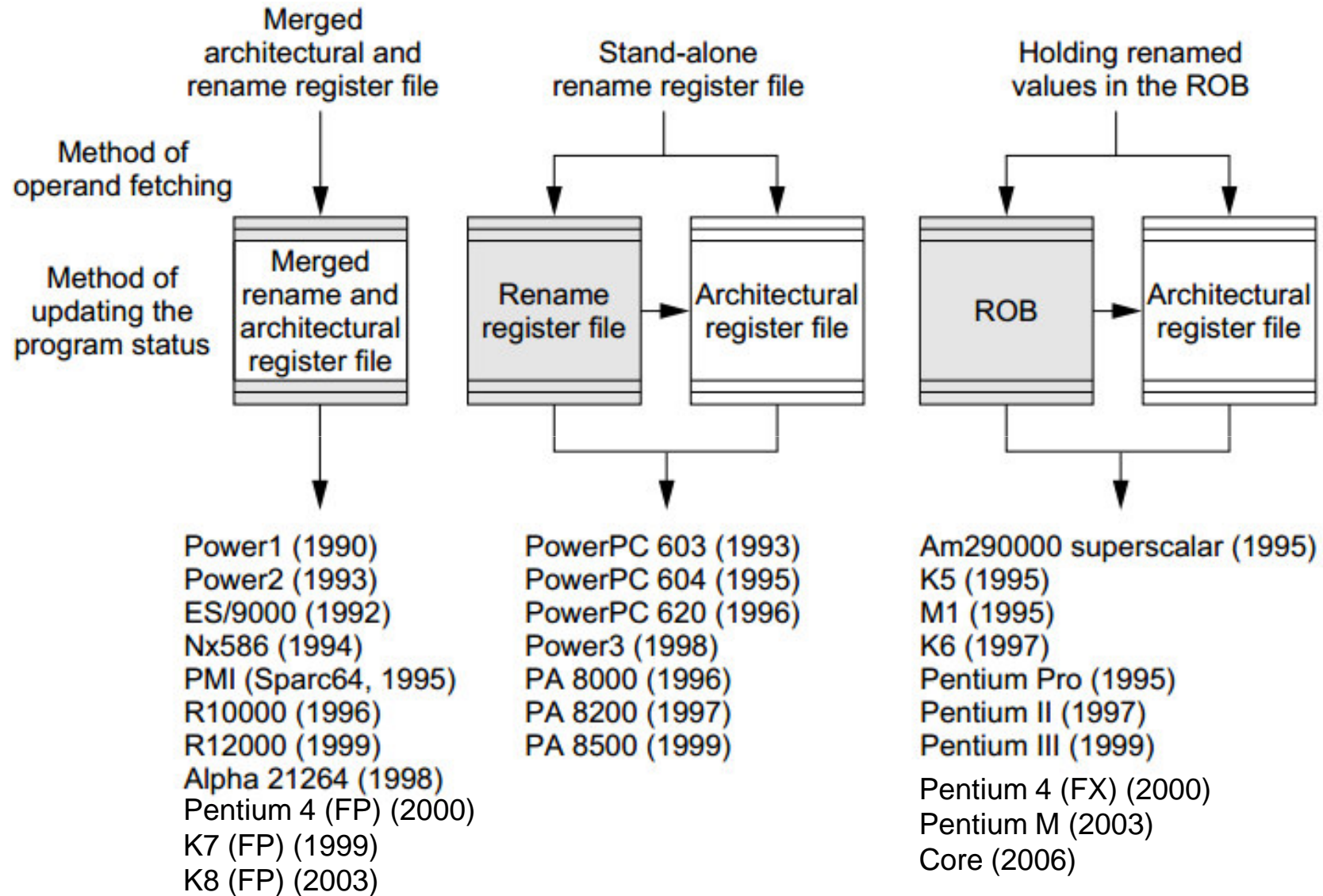
```
for(i=0; i<10; i++){
    R1 = R1+R2;
}
```

Technika přejmenování registrů v HW

- Přejmenování registrů může používat
 - dva oddělené soubory registrů – *rename register file* (RRF) jako doplnění k *architectured register file* (ARF)
 - jeden společný prostor registrů – *pooled/merged/shared register file* – libovolný registr může být označen jako architekturní (definován v ISA)
 - Výhoda: Není nutno kopírovat obsah skrytého registru do architekturního, stačí změnit příznak
 - Nevýhody: Zvýšené nároky na HW v porovnání s prvním přístupem; Při přepínání kontextu je nutno identifikovat, které registry jsou architekturní

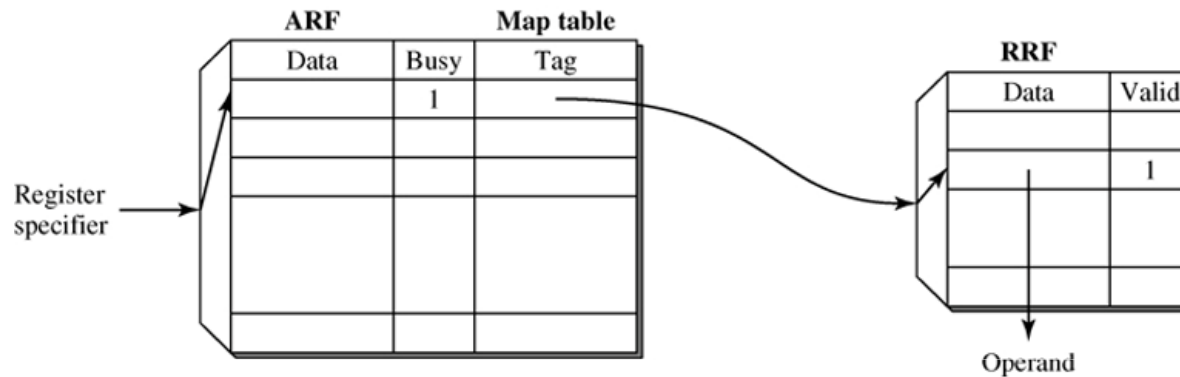

Technika přejmenování registrů v HW

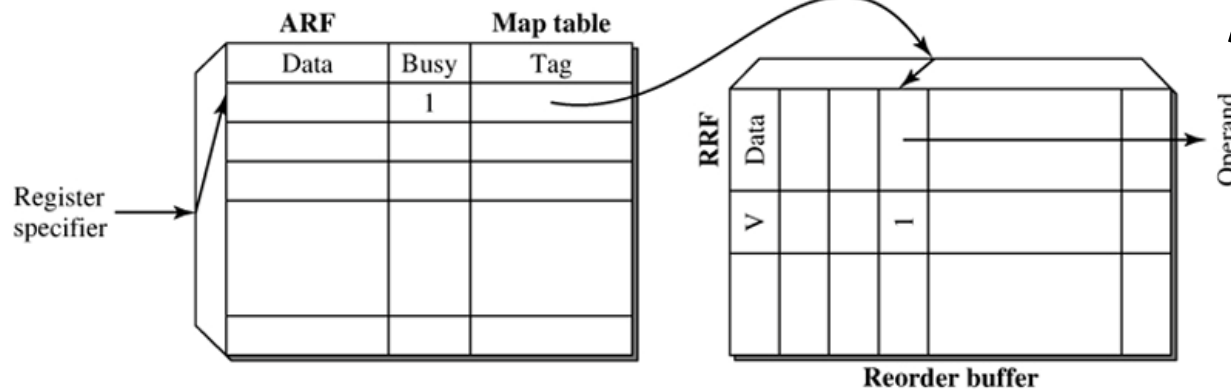

Technika přejmenování registrů v HW

- Podívejme se na implementaci pokud máme dva oddělené soubory registrů – RRF (Rename RF) a ARF (Architectural RF)

(a)

(b)

RRF jako část Reorder buffru
 Nevýhoda:
 - plýtvání místem
 Výhoda:
 - ROB již obsahuje porty pro příjem dat z funkčních jednotek a pro aktualizaci ARF

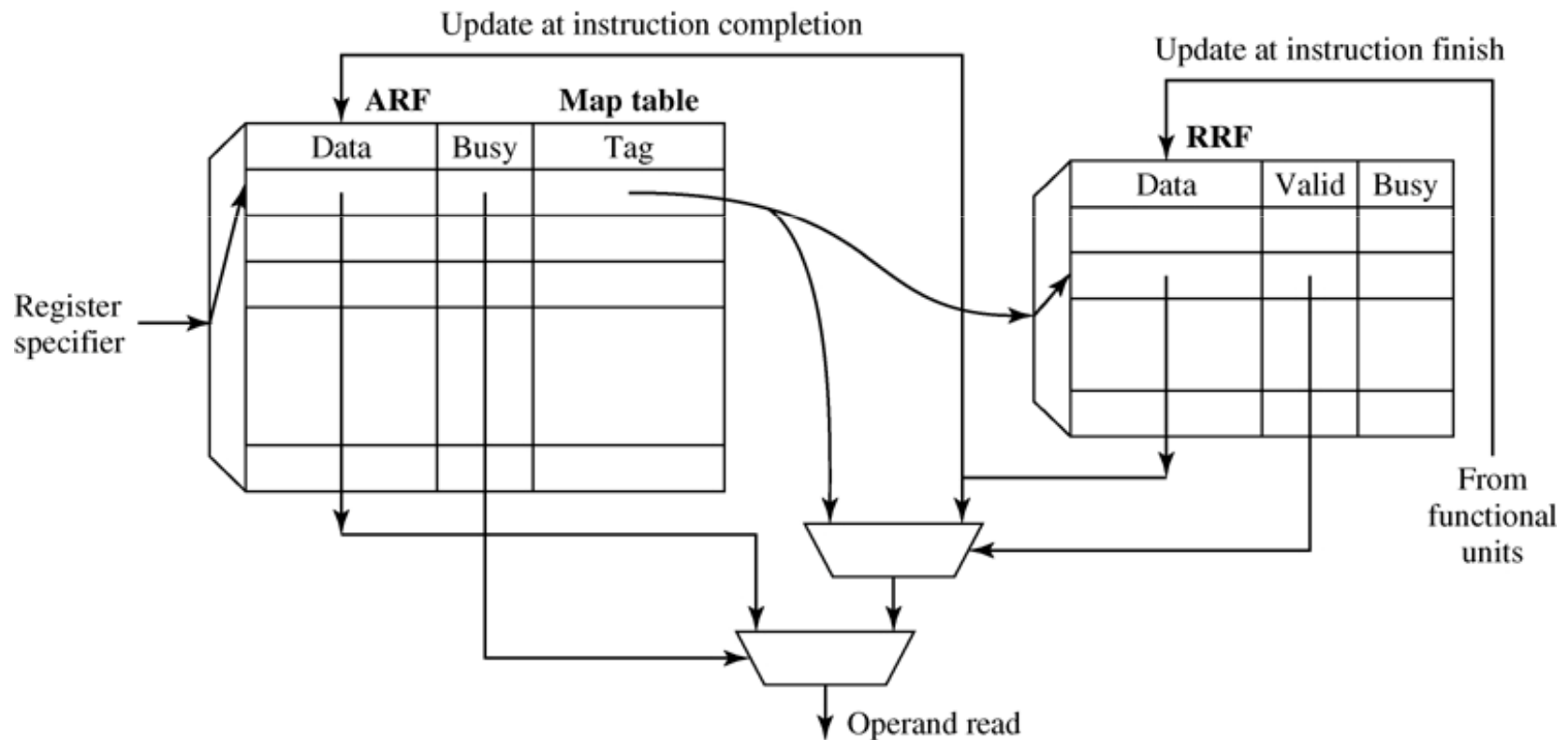
Co se musí udělat?

- **Přejmenování registrů zahrnuje:**
 1. **čtení vstupů** (typicky během dekódování nebo dispečování)
Mohou nastat tyto případy:
 - Hodnota je v architekturním registru – hodnotu můžeme použít
 - Hodnota není v ARF (je nastaven příznak Busy)
 - V RRF je nastaven bit Valid (instrukce dokončila vykonávání – finished, čeká však na dokončení – completion) – hodnotu můžeme použít
 - V RRF není nastaven bit Valid – hodnotu nemůžeme použít, bereme Tag
 2. **vyhrazení prostoru pro ukládání hodnot** (typicky během dekódování nebo dispečování) – musí se:
 - nastavit bit Busy v ARF i RRF (v RRF vybíráme nepoužitý registr: Busy==0)
 - přiřadit Tag
 - aktualizovat Map tablePouze pro instrukce zapisující do registru.
 3. **aktualizaci registrů** (pokračování na dalším slajdu)

Co se musí udělat?

3. aktualizaci registrů

- když instrukce zapisující do registru dokončí vykonávání (execution) její výsledek je zapsán do RRF podle jejího Tagu. Později když je dokončena (completed) výsledek je zkopírován z RRF do ARF (uvolnění v RRF)

Kdo je Tomasulo?

- **Robert Tomasulo**: Přednáška: Out-of-order processing-History of the IBM System/360 Model 91, University of Michigan College of Engineering, 1/30/2008.

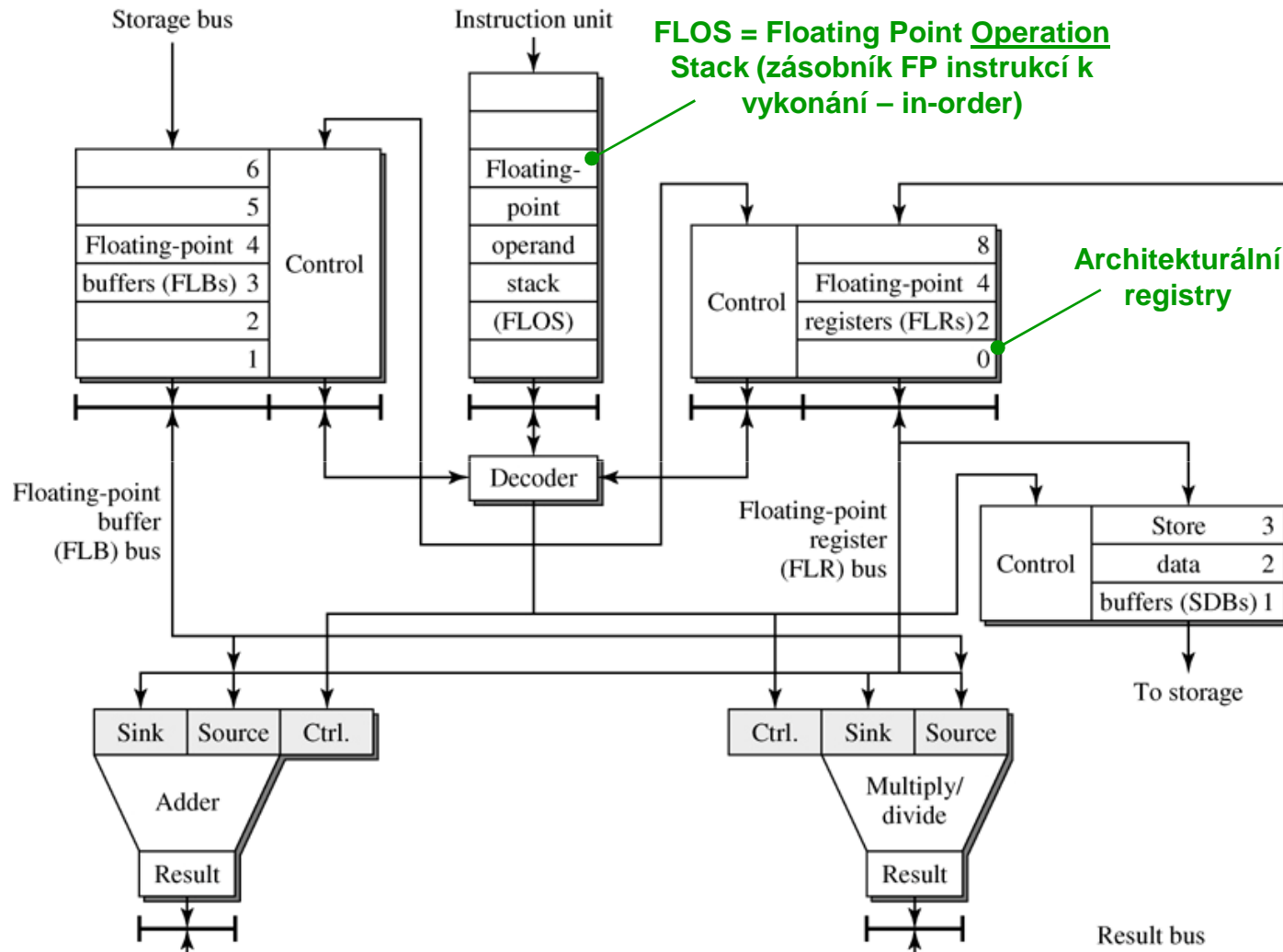

- v 1997 obdržel cenu Eckert–Mauchly za Tomasulův algoritmus z roku 1967
- Klíčová práce: An Efficient Algorithm for Exploiting Multiple Arithmetic Units, IBM Journal of Research and Development, 11(1):25-33, January 1967.

Původní IBM System/360 – rok 1964

- Jasně rozlišoval mezi architekturou a implementací – což umožnilo vytvářet levnější (pomalejší) a dražší (rychlejší) verze
- Nejpomalejší verze měly rychlost 0.0018 do 0.034 MIPS, nejrychlejší pak 50x větší
- Na trhu velmi úspěšný
- Jeden z nejvýznamnějších počítačů v historii – **měl obrovský dopad na vývoj dalších počítačů**
- Vznikl pod vedením **Gene Amdahl-a**
- 32-bitové obecné registry, 24-bitů pro adresaci, atd.
- Zavedl některé „standardy“. Zamysleli jste se třeba nad tím:
 - Proč má **byte** fixní velikost a právě 8 bitů?
 - Proč má jedna buňka paměti (ve smyslu adresace) právě jeden byte? (vs. bit, vs. slovo)
 - odkud pochází kódování **EBCDIC**? (Extended Binary Coded Decimal Interchange Code)
 - co bylo před **IEEE 754-1985** a čím byl tento standard ovlivněn?

Původní podoba FPU počítače IBM System/360

FP instrukce:

- vnitřně se jeví jako registr-registr díky FLB a SDB

Funkční jednotky:

- nezřetězené
 - Adder: 2 cykly
 - Mult/Div: 3 nebo 12 cyklů

Result bus:

-pro zápis výsledků do architekturních registrů

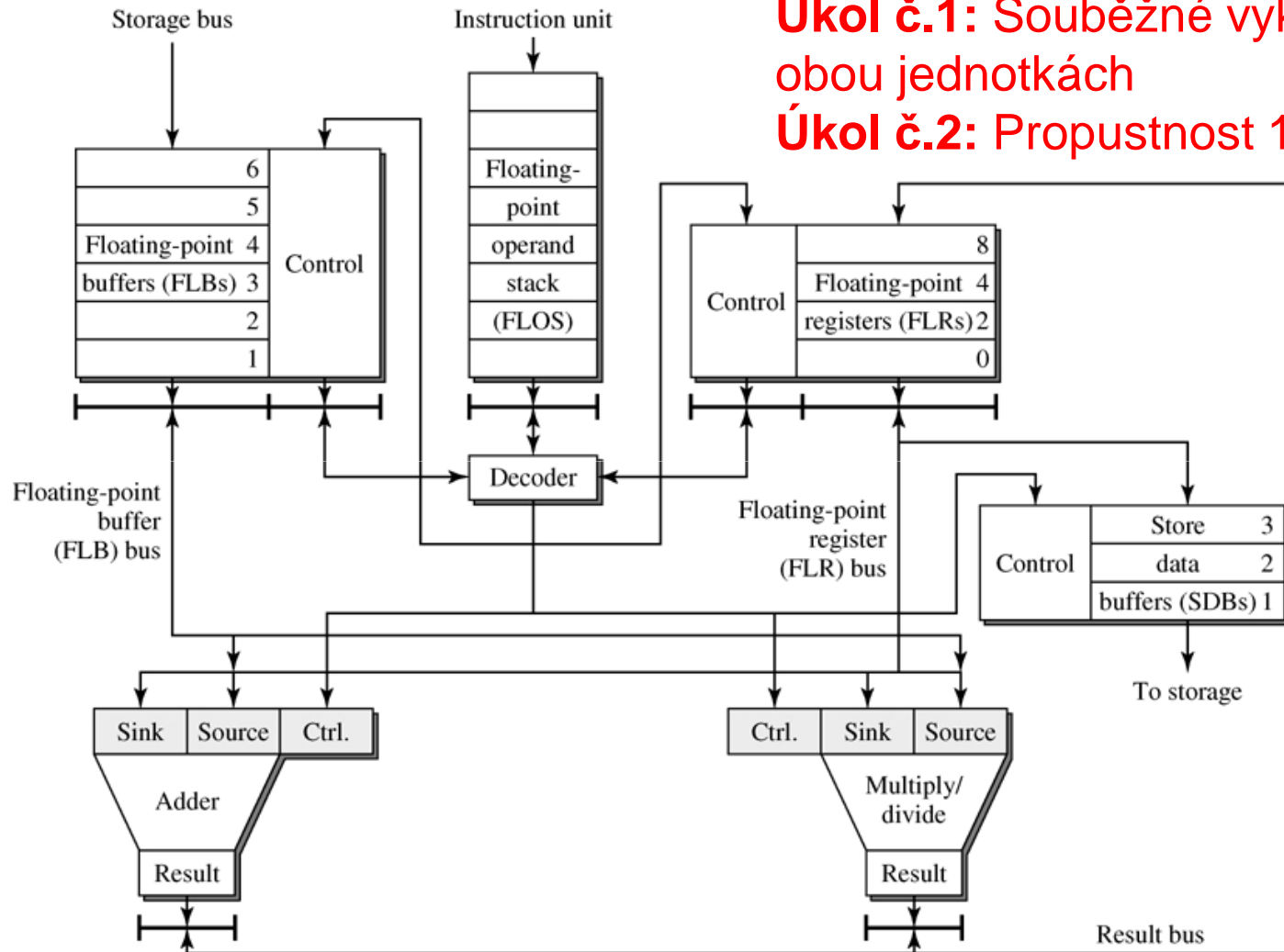
$$X = X + A;$$

$$Y = Y/X;$$

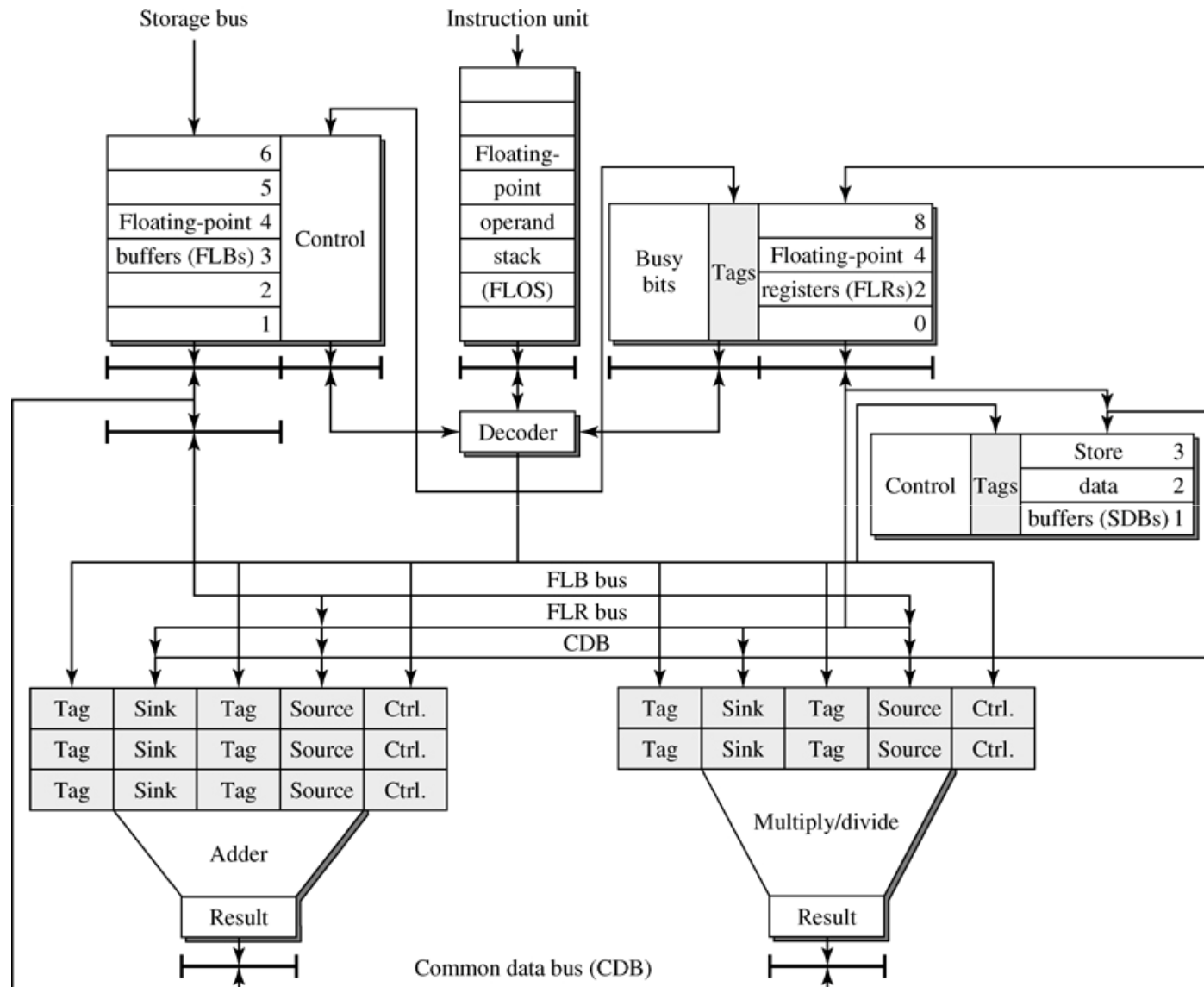
Vžijme se do situace vývojářů IBM...

Úkol č.1: Souběžné vykonávání instrukcí v obou jednotkách

Úkol č.2: Propustnost 1 instrukce/cyklus

Řešení...

Princip Tomasulova algoritmu

- Instrukce má dva operandy. První je zároveň i místem uložení výsledku.
- Nicméně vykonejme program:

w: $R4 = R0 + R5$ // $R0 == 6.0, R5 == 7.8$
 x: $R2 = R0 * R4$
 y: $R4 = R4 + R5$
 z: $R5 = R4 * R2$

Initial state of architectural registers

FLR - architekturaální reg.

	Busy	Tag	Data
0			6.0
1			
2			
3			
4			
5			7.8

Cyklus 1.:

	RS #	Tag	Sink	Tag	Source
w	1	0	6.0	0	7.8
	2				
	3				
w-start	Adder				

	RS #	Tag	Sink	Tag	Source
x	4	0	6.0	1	---
	5				
	Mult / Div				

FLR - architekturaální reg.

	Busy	Tag	Data
0			6.0
1			
x	yes	4	
3			
w	yes	1	
5			7.8

Instructions are dispatched in order!

First, instruction w: Read R0, Read R5 (data are valid); in R4 Set Bussy and Tag (Tag=Reservation Station Num)

Second, instruction x: Read R0 (success), Read R4 (bit Bussy is set, so Tag is used instead); in R2 set Bussy and Tag

Princip Tomasulova algoritmu

- w: R4 = R0 + R5**
- x: R2 = R0 * R4**
- y: R4 = R4 + R5**
- z: R5 = R4 * R2**

Cycle 2:

- instruction y: Read R4 (Tag==1 is read instead of data), Read R5 (data are valid); in R4 set Bussy and Tag (Tag=Reservation Station Num of this instruction == 2)
- instruction z: Read R4 (Tag==2), Read R2 (Tag==4); in R5 set Bussy and Tag
- ... on the end of cycle, Adder produces result and propagates it (together with its Tag) on the Common Data bus. Reservation Stations updates their Data (Tag match)

Cyklus 2.:

	RS #	Tag	Sink	Tag	Source
w	1	0	6.0	0	7.8
y	2	1	---	0	7.8
	3				
w-finishing	Adder				

Po dokončení šíří (broadcast) výsledek spolu s Tagem na CDB (Common Data Bus) 6.0+7.8=13.8

	RS #	Tag	Sink	Tag	Source
x	4	0	6.0	1	---
z	5	2	---	4	---
	Mult / Div				

FLR - architektura reg.

	Busy	Tag	Data
0			6.0
1			
x 2	yes	4	
3			
w 4	yes	2	
z 5	yes	5	7.8

Cyklus 3.:

	RS #	Tag	Sink	Tag	Source
w	1				
y	2	0	13.8	0	7.8
	3				
	Adder				

Dealokace rezervační stanice č.1

	RS #	Tag	Sink	Tag	Source
x	4	0	6.0	0	13.8
z	5	2	---	4	---
	Mult / Div				

FLR - architektura reg.

	Busy	Tag	Data
0			6.0
1			
x 2	yes	4	
3			
w 4	yes	2	
z 5	yes	5	7.8

Další cykly si zkuste dodělat doma....

Princip Tomasulova algoritmu

- Pochopili jste?
- Pokud jste dávali pozor, tak jste si mohli všimnout, že Tomasulův algoritmus v této podobě nepodporuje přesné přerušování.
- V čem je problém?
- Poznámky pod čarou:
 - FLR uchovává Tag té rezervační stanice, která se stala zodpovědnou za produkci výsledku.
 - Kdykoliv se dokončí vykonání instrukce (je znám výsledek), musí se její výsledek spolu s Tagem (z které rezervační stanice instrukce pochází) šířit po CDB. Zbylé rezervační stanice i FLR musí tento Tag sledovat a případně aktualizovat svá data.

Přesné přerušování – Obecný pohled

- Přerušování (opakování pojmu)
 - je metoda pro asynchronní obsluhu vnější události/í. Procesor přerušuje sekvenční sémantiku vykonávání instrukcí, přejde na obsluhu a pak se vrátí a pokračuje v činnosti předchozí.
- Výjimka (vysvětlení pojmu)
 - je přerušováním (obsluhou neplánovanou událostí) vyvolaným událostí uvnitř (v procesoru). Jiné označení pro vnitřní přerušování. Patří sem ale také nedefinovaná instrukce, systémové volání, apod.
- Přesné (Precise Exception)
 - Přerušování v sekvenčním stroji je vždy přesné.

Příklady přerušení a výjimek

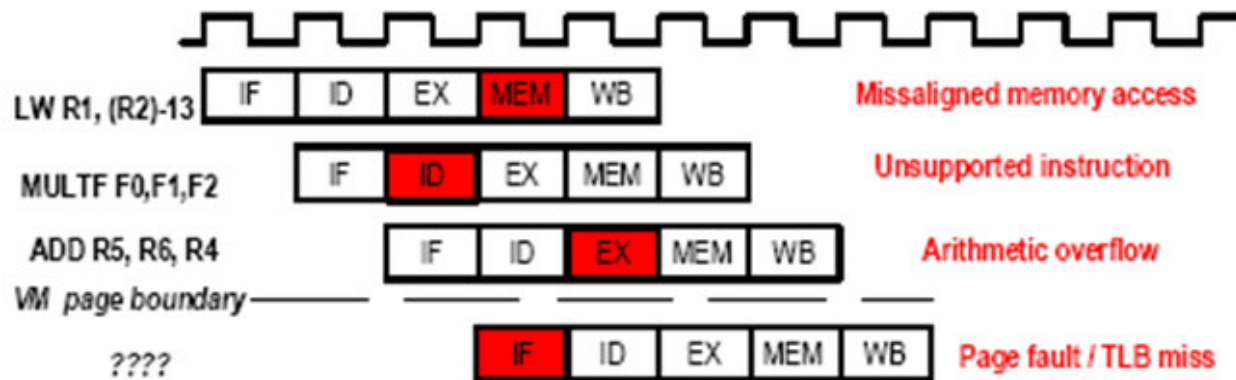
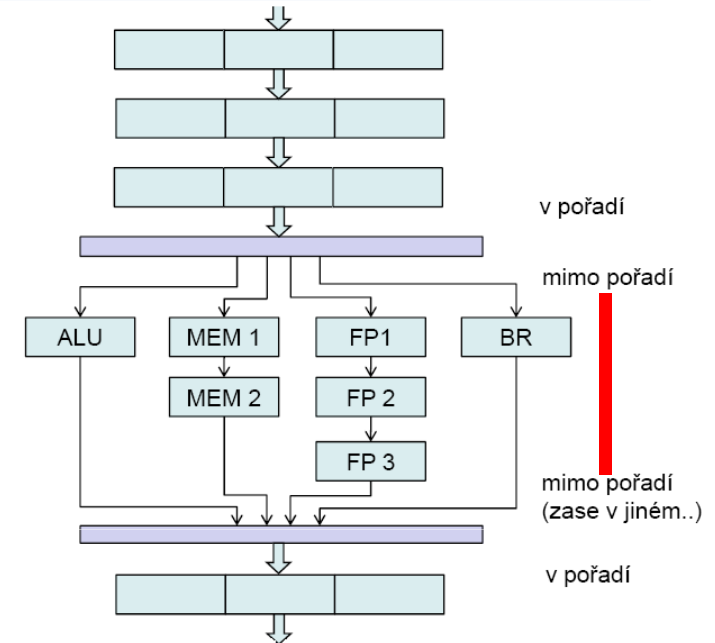
- Žádost V/V zařízení o obsluhu (I/O Device Request),
- Volání služby OS (Supervisor Call SVC),
- Trasování programu (Breakpoint),
- Přerušení AJ (aritmetické přeplnění, nenaplnění, dělení nulou,...),
- Výpadek stránky (Page Fault),
- Porušení ochrany paměti (Page Fault),
- Nezarovnaný přístup k paměti (Misaligned Memory Access)
- Nedefinovaná instrukce (Undefined Opcode),
- Chyba HW (parita, ECC, pokles napájení,...)

Klasifikace typů přerušení (jen pro ilustraci možných pohledů)

- Vnější vs. vnitřní, jindy se říká
- Přerušení vs. výjimka,
- Hardwarové vs. softwarové,
- Synchronní vs. asynchronní,
- Žádané uživatelem vs. vynucené,
- Maskovatelné vs. nemaskovatelné,
- V instrukci vs. mezi instrukcemi,
- Možnost návratu vs. ukončení s chybou.

Specifika přerušení u proudově pracujícího procesoru

- K přerušení může dojít v každém taktu,
- Současně může dojít k přerušení z více zdrojů,
- **Pořadí výskytu přerušení nemusí odpovídat pořadí instrukcí v programu,**
- Stav procesoru nemusí být v okamžiku přerušení konzistentní se sekvenční sémantikou vykonávání.

V některých taktech tu nastala 2 různá přerušení (přesněji) výjimky. Mohly nastat až dokonce 4! Řešení?

Je konkrétní přerušení přesné? Ano, pokud

- 1. procesor obslouží přerušení v programovém pořadí,
 - To nemusí odpovídat pořadí jejich objevení se v proudu (pipeline).
- 2. stav procesoru při jejich obsluze je sekvenčně konzistentní.
 - To znamená: instrukce před zdrojem přerušení musí být dokončeny a instrukce za zdrojem přerušení nesmí stav procesoru a paměti změnit.

Přirozená metoda řešení problému – Existence Commit

- Stupeň **potvrzení (Commit)** v proudovém zpracování.
- Stupeň potvrzení je takový stupeň proudu, že všechna přerušení mohou vzniknout nejpozději v tomto stupni.
- Po stupni potvrzení už víme, že instrukce nebude přerušena.

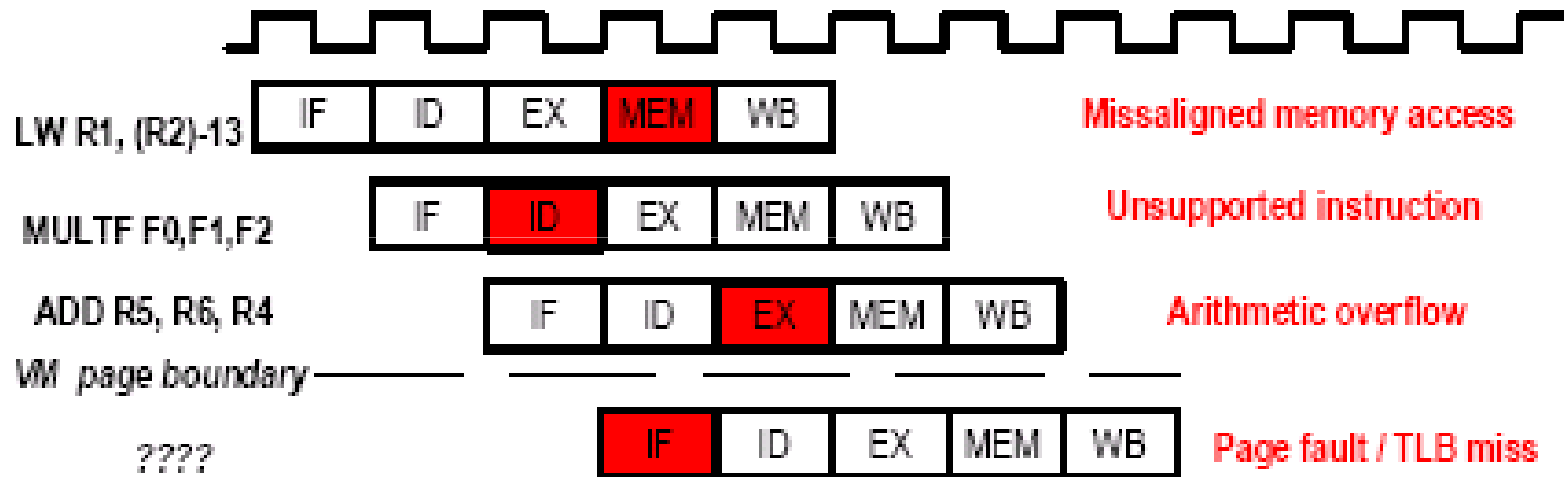
Podmínky pro přesné přerušení jsou:

- Všechny instrukce dorazí do stupně potvrzení ve správném sekvenčním pořadí.
- Instrukce nemění stav procesoru ani paměti před stupněm potvrzení.

Princip implementace přesného přerušovacího systému

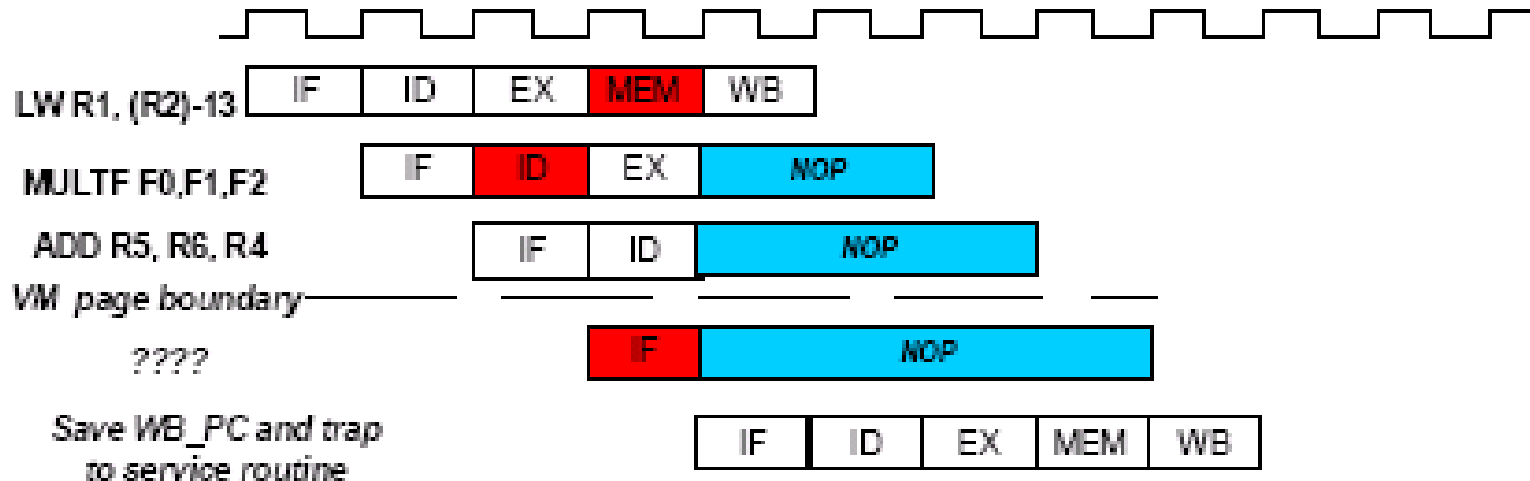
- Požadavky se akumulují ve speciálním HW a žádost společně s jejím PC postupuje v proudu až do stupně potvrzení.
- Procesor žádost testuje u každé instrukce až ve stupni potvrzení, přerušování v rámci instrukce se obsluhují v pořadí jejich vzniku.
- Obsluha začíná zrušením všech instrukcí v proudu před stupněm potvrzení a dokončí se instrukce za stupněm potvrzení.

Řešení u dříve uvedeného příkladu

Bude-li ale stupněm **potvrzení (commit)** u tohoto procesoru stupeň MEM ...

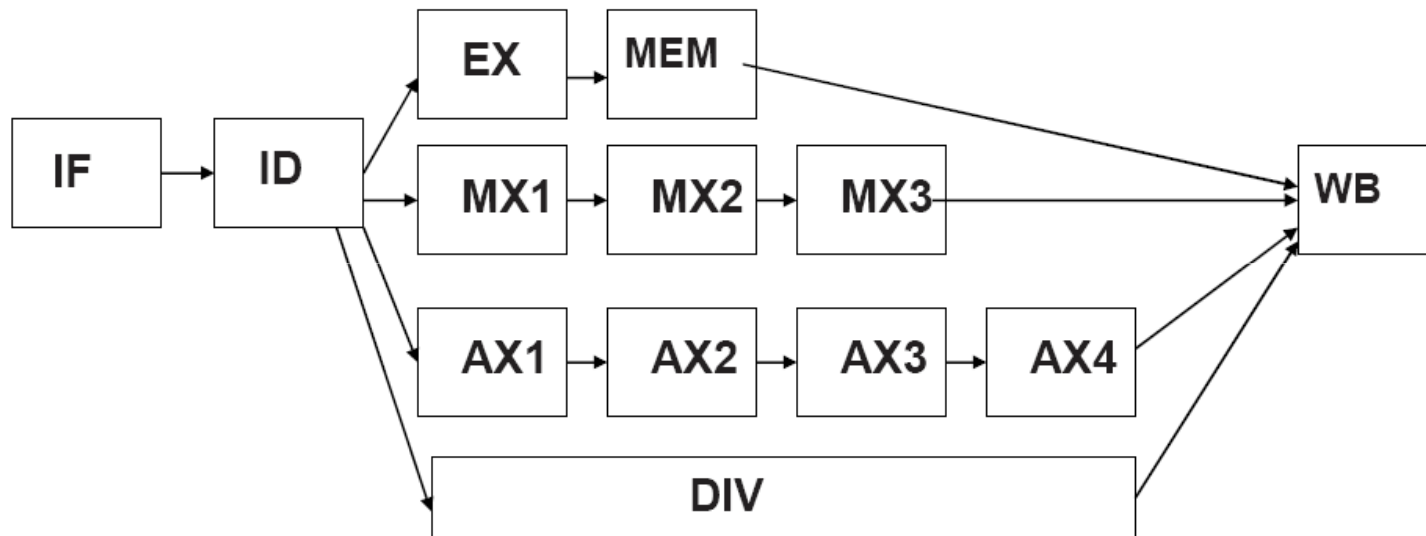
Pokračování příkladu

- Tento procesor má schopnost přesného přerušení, neboť
 - Do MEM dorazí v programovém pořadí a
 - Před stavem MEM instrukce nemění stav procesoru ani paměti.

Problém vyřešen?

- Ne, jsou složitější případy.
- Třeba ten, kdy nemají proudy stejnou délku.

- A tím se vrátíme na začátek přednášky k Tomasulovu algoritmu...

Princip Tomasulova algoritmu – zde jsme skončili...

w: $R4 = R0 + R5$ // $R0 == 6.0$, $R5 == 7.8$

x: $R2 = R0 * R4$

y: $R4 = R4 + R5$

z: $R5 = R4 * R2$

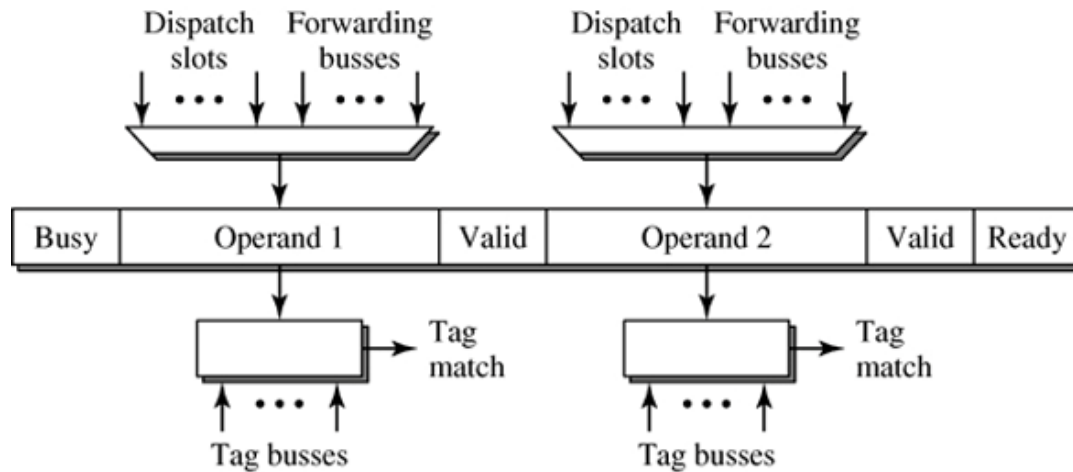
												FLR - architekturaální reg.				
	RS #	Tag	Sink	Tag	Source		RS #	Tag	Sink	Tag	Source		Busy	Tag	Data	
w	1	0	6.0	0	7.8	x	4	0	6.0	1	---	0			6.0	
y	2	1	---	0	7.8	z	5	2	---	4	---	1				
	3							Mult / Div				x	2	yes	4	
w-finishing	Adder												3			
	Po dokončení šíří (broadcast) výsledek spolu s Tagem na CDB (Common Data Bus) $6.0+7.8=13.8$											w	4	yes	2	
													5		5	7.8

												FLR - architekturaální reg.				
	RS #	Tag	Sink	Tag	Source		RS #	Tag	Sink	Tag	Source		Busy	Tag	Data	
w	1					x	4	0	6.0	0	13.8	0			6.0	
y	2	0	13.8	0	7.8	z	5	2	---	4	---	1				
	3							Mult / Div				x	2	yes	4	
	Adder												3			
	Dealokace rezervační stanice č.1											w	4	yes	2	
													5		5	7.8

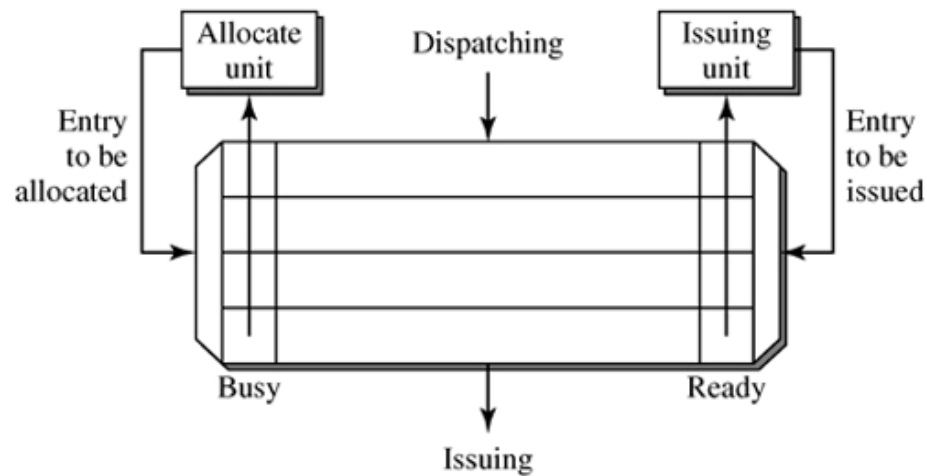
Vylepšený Tomasulův algoritmus

- **Issue / Dispatch:** Získání instrukce z čela instrukční fronty
 - Pokud je rezervační stanice k dispozici a je místo v ROB (Reorder Buffer), alokuj místo a dispečuj instrukci
 - Akce: (1)-dekódování instrukce, (2)-alokace položek RS a ROB, (3)-přejmenování registrů a čtení z RF (register file), (4)-dispečování dekódované instrukce do RS a ROB
- **Issue:** Vydání instrukce k vykonání
 - Pokud jsou operandy připraveny, vykonej instrukci. Jinak čekej v RS a sleduj sběrnici CDB
- **Execute (EX):** Vykonání operace nad operandy
- **Write result:** Dokončení vykonávání
 - Zapiš výsledek na sběrnici CDB (&ROB) a dealokuj RS
- **Commit:** Aktualizace architekturálního registru z ROB
 - Pokud „nejstarší“ instrukce v ROB má výsledek (je vykonána), aktualizuj architekturální registr (příp. zapiš do paměti) a uvolni prostor v ROB

Jak vlastně vypadá rezervační stanice?

(a)

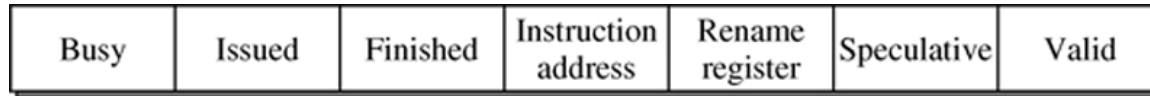

(b)

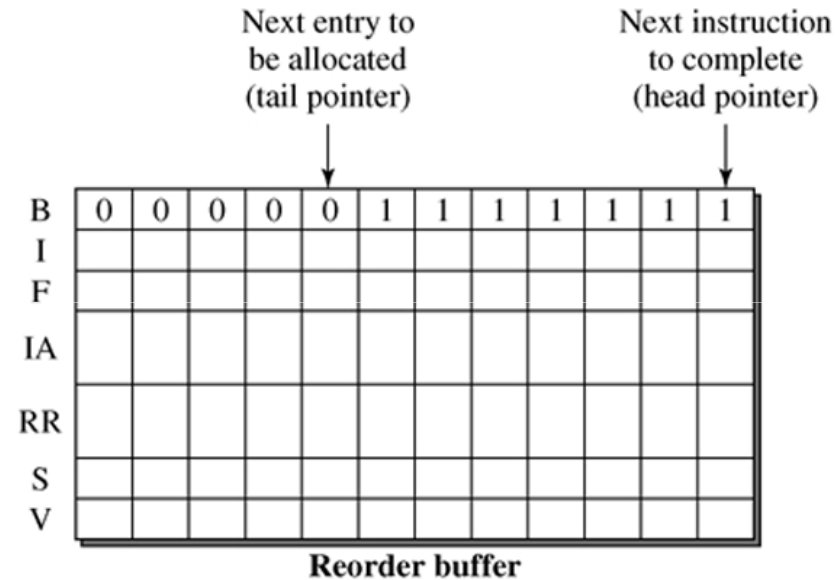
Poznámky:

- Busy – alokace
- Valid – aktualizace operandů
- Ready – instruction wake up
- Issue – instruction select (do té doby čeká)

Jak vypadá reorder buffer?

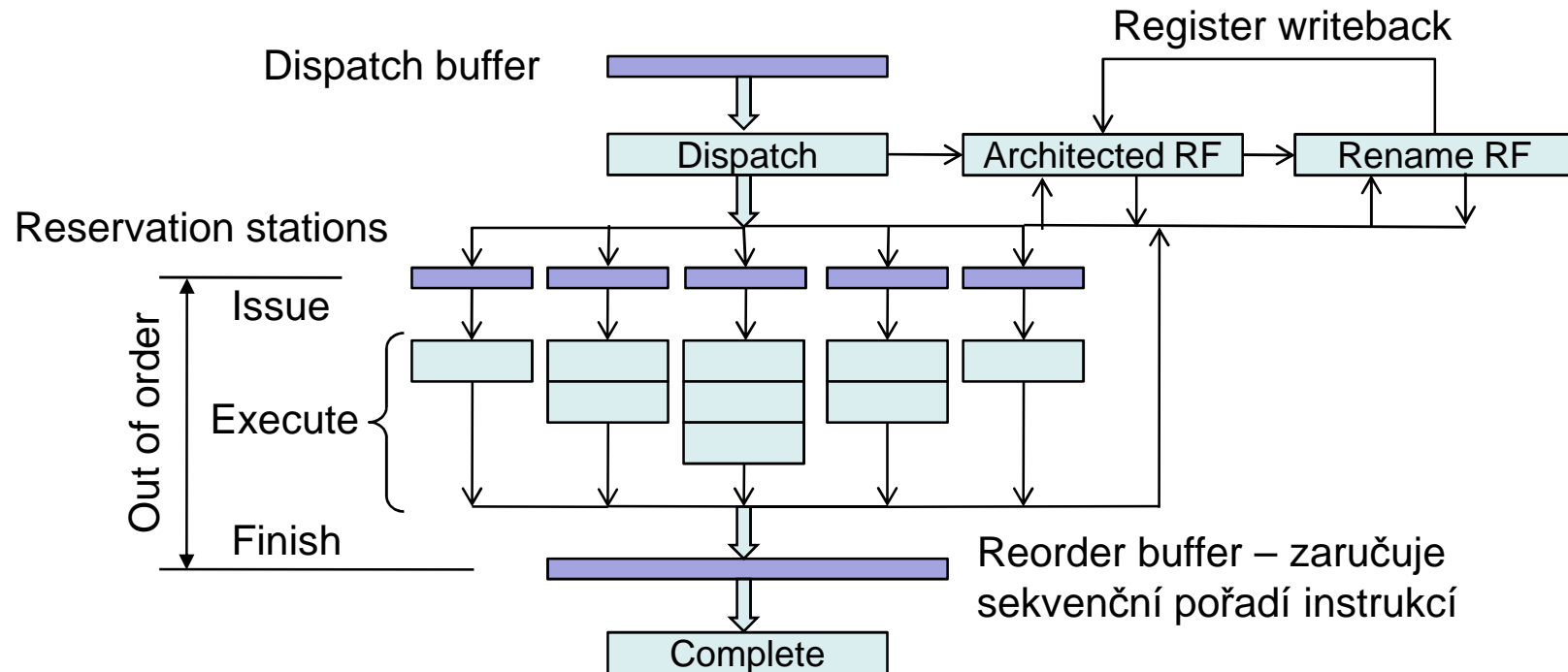
(a)

(b)

- obsahuje všechny *in flight* instrukce.. (byly dispečovány, ne dokončeny)
- kruhová fronta..
- jeho součástí může být i RRF (viz slide 7)

Vylepšený Tomasulův algoritmus

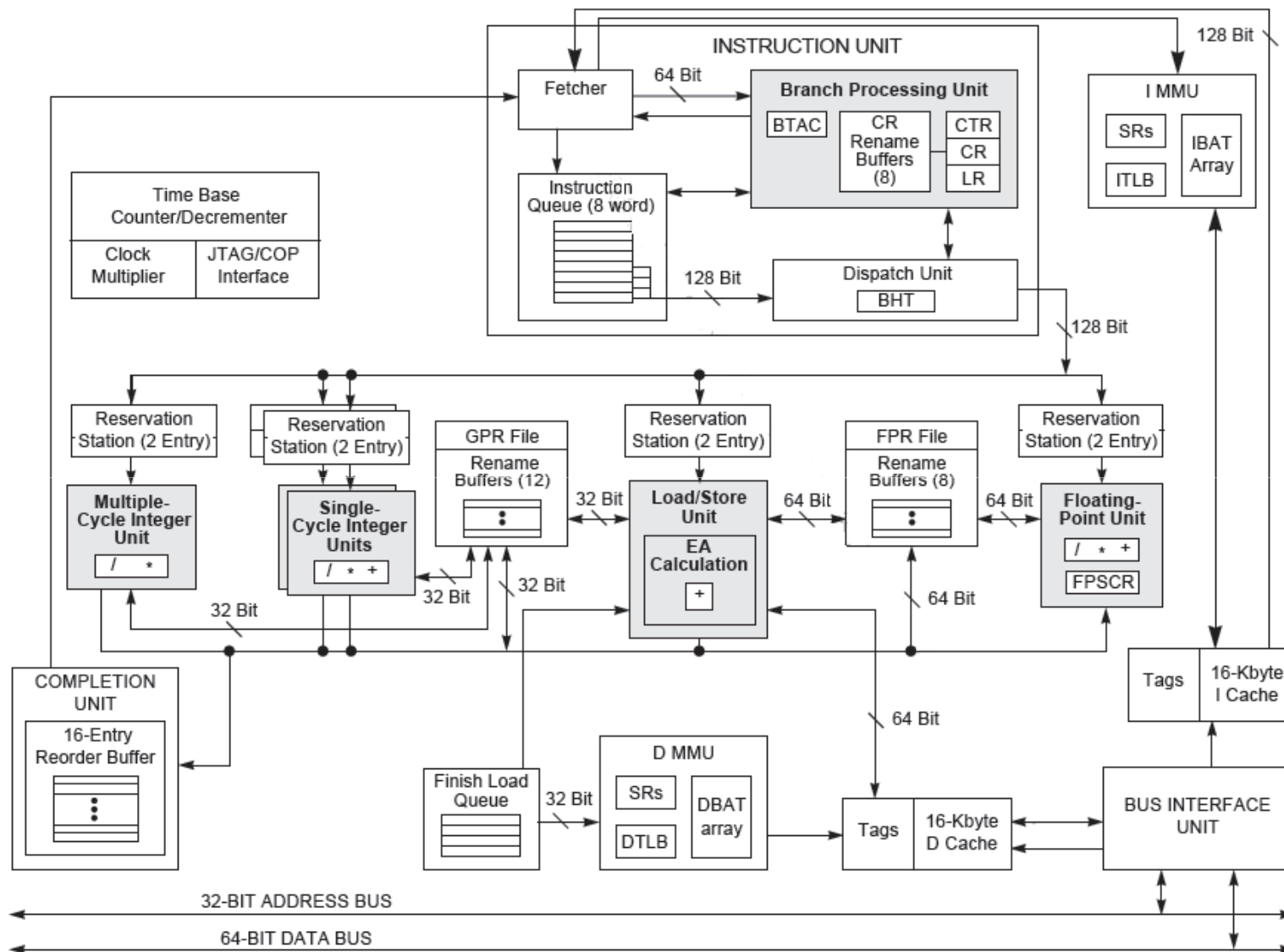

Nezapomínejme, že existují 3 verze (pro zajištění přejmenování registrů):

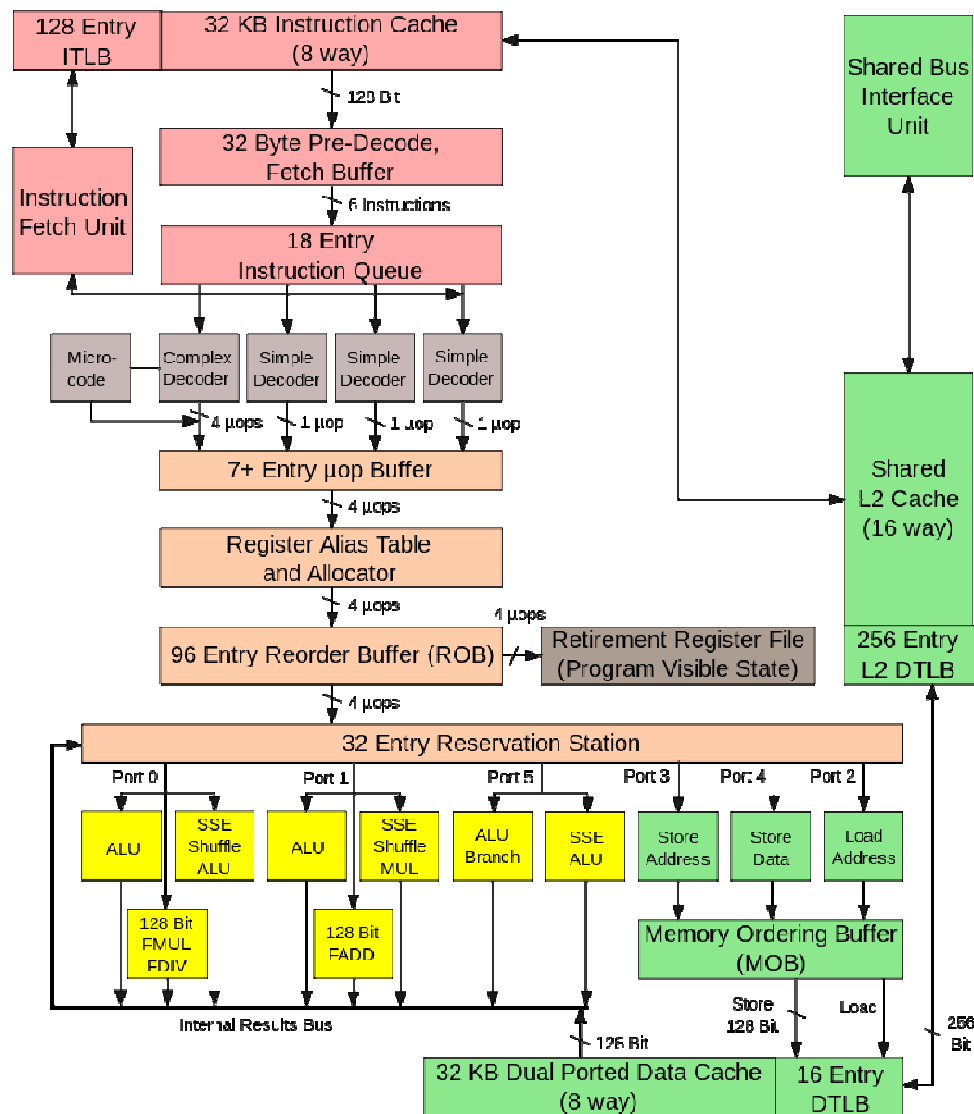
- Merged register file (kterýkoliv registr může být architekturní)
- Architected register file + Rename register file, přičemž RRF:
 - může být samostatný
 - může být součástí ROB

(aneb návrat na slajdy 4 až 8)

PowerPC 604... Píše se rok 1994

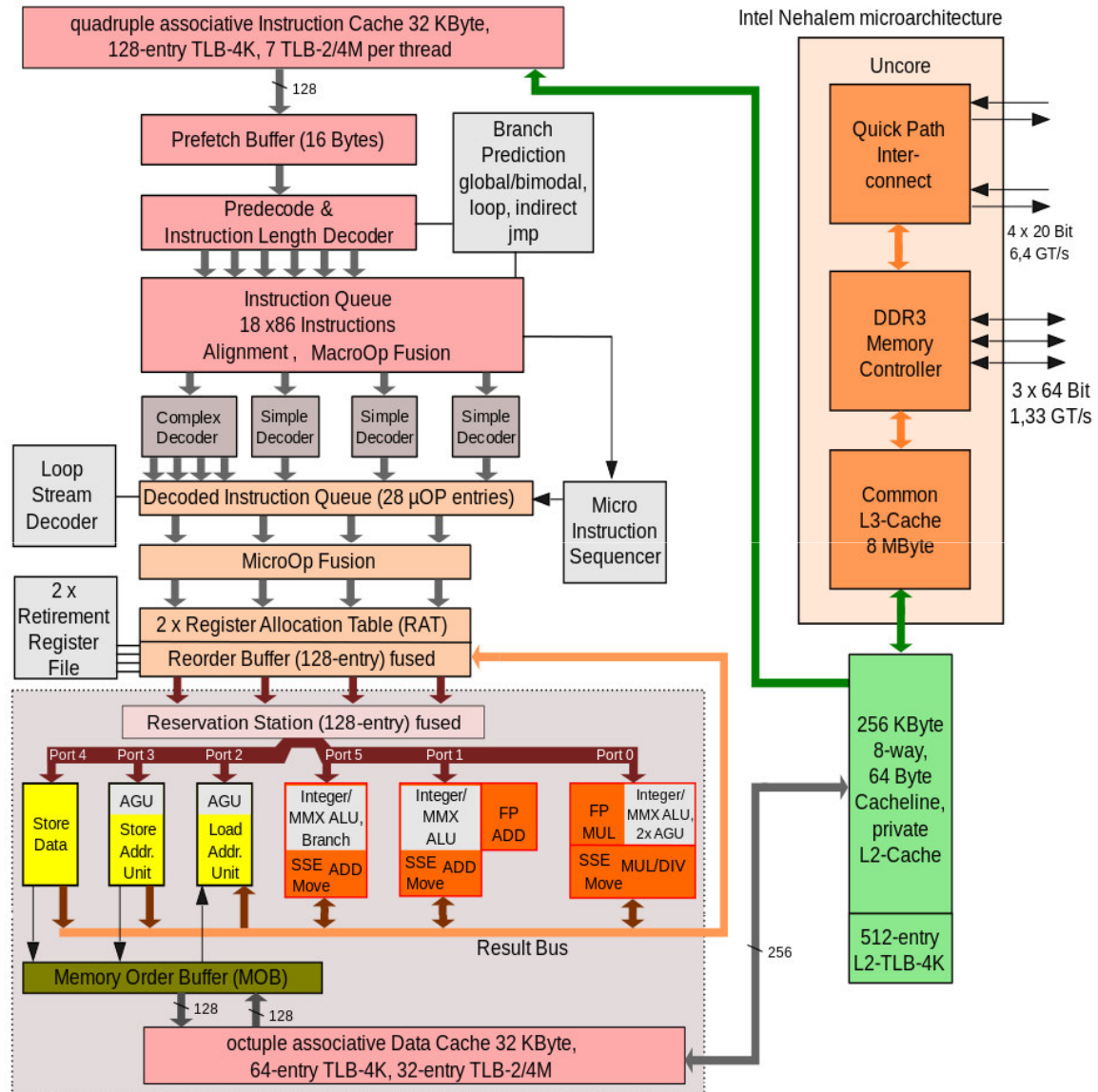

Intel Core microarchitecture... Rok 2006

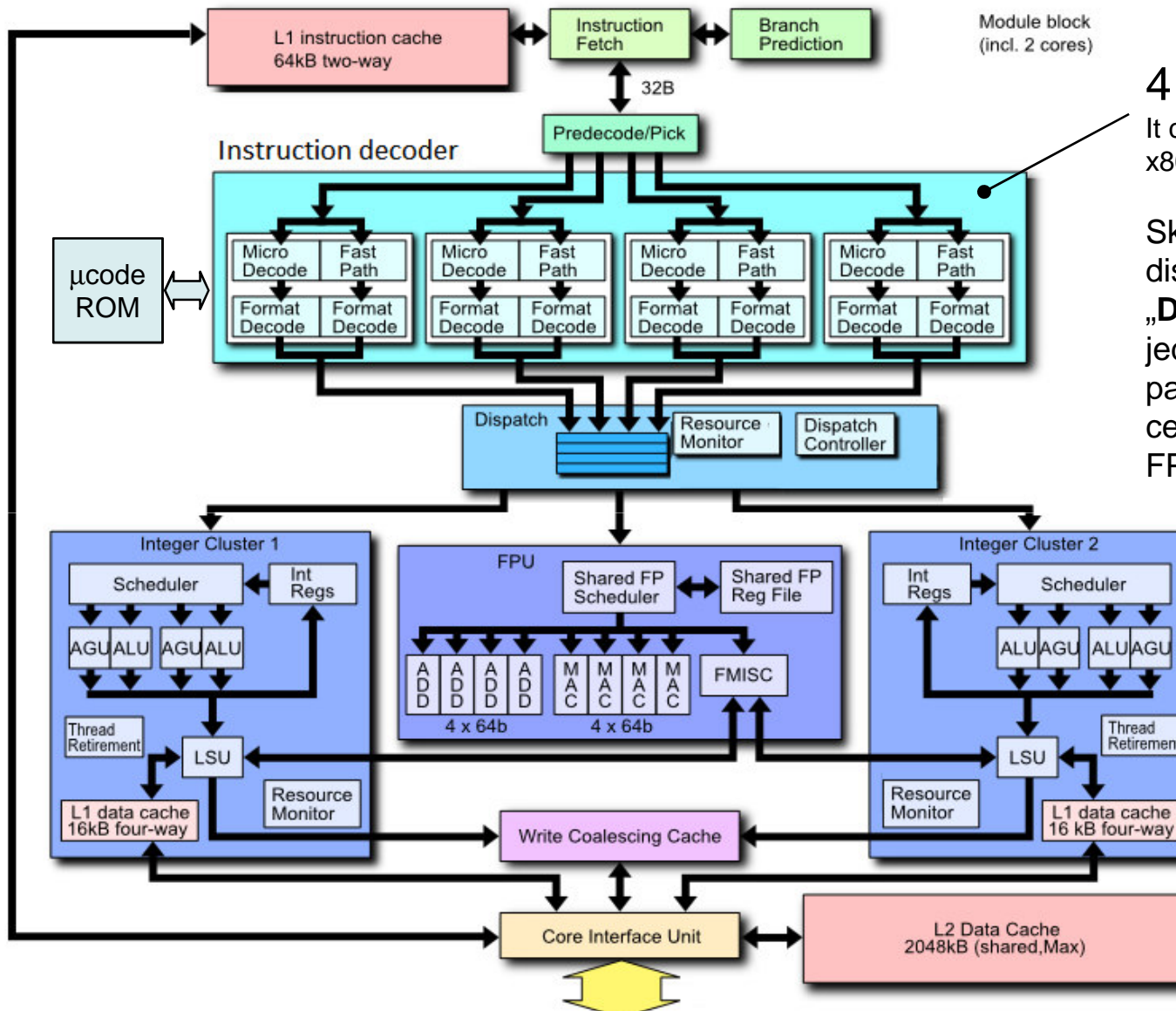

Intel Core 2 Architecture

Intel Nehalem (Core i7) - 2008

AMD Bulldozer 15h (FX, Opteron) - 2011

4 x86 decoders...

It can fetch and decode up to four x86 instructions per clock.

Skupina μ operací, které jsou dispečovány spolu -> „Dispatch group“ – vždy patří jednomu vláknku a celá grupa pak jde do jednoho ze dvou celočíselných jader nebo do FPU. Proč je tomu tak???

Co je důležité si uvědomit...

- „Všechny“ dnešní procesory implementují nějakou formu přejmenování registrů k odstranění antizávislostí a výstupních závislostí.
- Přejmenování se typicky realizuje během dekódování, co může znamenat nutnost přejmenovávání u všech instrukcí ve **fetch grupě** (mohou být závislosti nejenom mezi již vydanými, zpracovávanými a zpracovanými instrukcemi, ale i mezi instrukcemi ve fetch grupě navzájem)
- Přejmenování registrů odstraňuje WAW, WAR závislosti a tím umožňuje tyto instrukce vykonat paralelně (na rozdíl od techniky **scoreboarding**, která umožňuje paralelně vykonávat pouze nezávislé instrukce. Scoreboarding neodstraňuje, pouze sleduje závislosti (stall)).

Jěště dodejme, že...

- Během Dispatchingu musí být alokován prostor v rezervační stanici i v reorder buffru pro každou instrukci
- Což takhle zkombinovat rezervační stanice a reorder buffer dohromady?
-> instrukční okno (instruction window)
- V tomto případě jsou instrukce dispečovány do instrukčního okna, položky kterého sledují sběrnice (Tag) pro své operandy, atd. atd.
- Velikost instrukčního okna udává počet instrukcí, které mohou být vykonány paralelně – maximální DOF (stupeň paralelizmu)

„Další“ řešení?

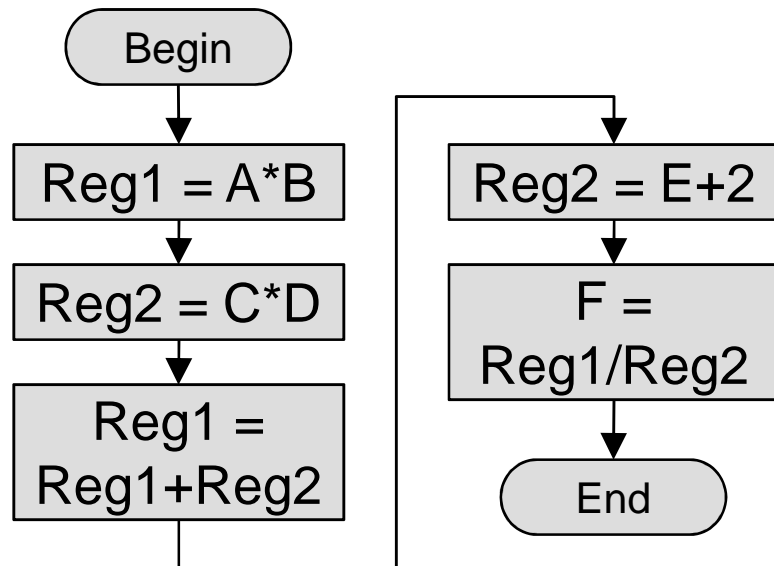
- Idea 1: Klidně aktualizuj architekturální registry když instrukce končí vykonávání (execution), ale v případě exception vrať změny zpět. K tomu potřebujeme nějakou paměť → **History Buffer (HB)**
- History Buffer:
 - Při dekódování je rezervována položka v History Bufferu
 - když instrukce končí vykonávání (finishing execution) uloží hodnoty z arch. reg do HB
 - Pokud je instrukce nejstarší a žádná výjimka/přerušeni nenastalo, je možné položku HB zahodit
 - Pokud je instrukce nejstarší a je potřeba obsloužit výjimka/přerušeni, hodnoty z HB jsou postupně přepsány do arch. reg.
- Idea 2: Architekturální registry aktualizuj v programovém pořadí. Nicméně, pro výpočty používej jiné „neviditelné“ registry (které budou aktualizovány hned jak instrukce končí vykonávání) → **Future File (FF)**
- Future File:
 - Future file pro rychlý přístup k posledním hodnotám
 - Architectural file pro obnovení stavu cpu

A jaký je rozdíl mezi Future File a Rename Register File ? (slides 6 and 7 of this lecture)
FF má tolik položek kolik jich má ARF

Pamatujete si první přednášku?

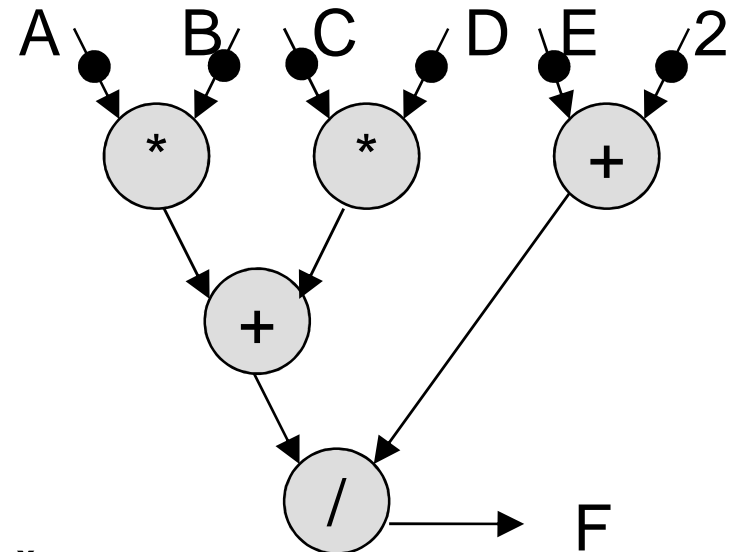
$$\text{Uvažujme: } F = (A * B + C * D) / (E + 2)$$

Control Flow přístup:

Činnost počítače je určena sekvencí instrukcí...

Data Flow přístup:

Činnost počítače určují žádosti o výsledek (demand driven), nebo přítomnost operandů (data driven)..

Pamatujete si první přednášku?

- Instrukce se vykonávají sekvenčně tak, jak jsou zapsány, resp. jak to určuje čítač instrukcí (program counter).
Explicitní přenosy řízení se realizují skokovými instrukcemi...
→ Imperativní programování
- Případné vykonávání instrukcí (z důvodu lepšího využití HW) v jiném pořadí nesmí dávat jiný výsledek!

- Instrukce v DF počítači se realizuje jako šablona, kterou tvoří operátor, příjemce operandu a určení výsledku. Instrukce se vykoná vždy, když jsou dispozici potřebné operandy...
- Pořadí vykonávání instrukcí je dáno datovými závislostmi a dostupností prostředků
→ Nezávislost instrukce od umístění v programu

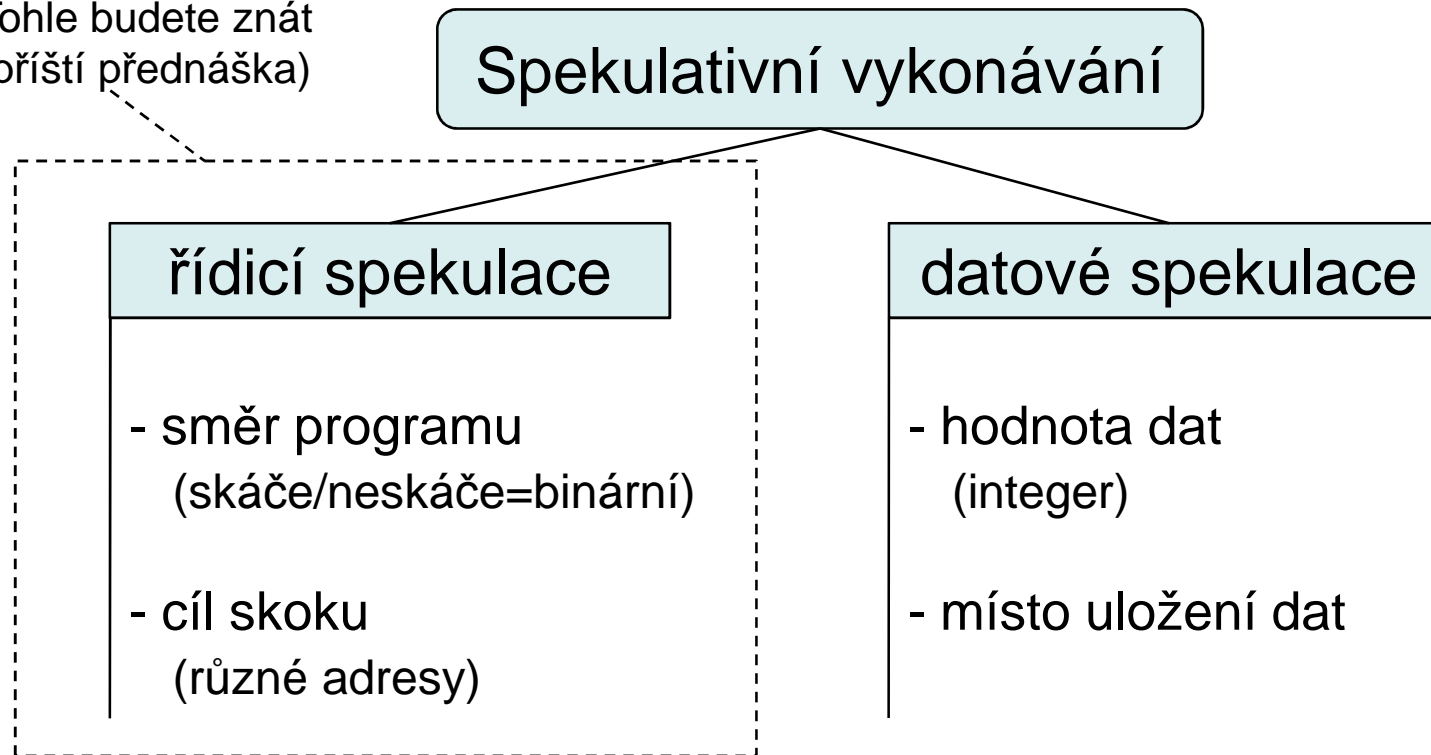
Data flow limit

- Vykonávání instrukcí mimo pořadí tedy představuje realizaci principu Data Flow počítače uvnitř procesoru.
- V tomto případě se nepracuje s celým programem, ale pouze s velmi omezenou množinou instrukcí.
- Pokud bychom měli dostatek funkčních jednotek, můžeme dosáhnout maximální stupeň paralelizmu nad těmito instrukcemi (všechny WAW a WAR závislosti budou odstraněny, zůstanou pouze RAW závislosti).

- Co je **Data flow limit**?
- Navrhněte způsob dalšího zrychlení !!!

Spekulativní vykonávání – Co se určuje?

Tohle budete znát
(příští přednáška)

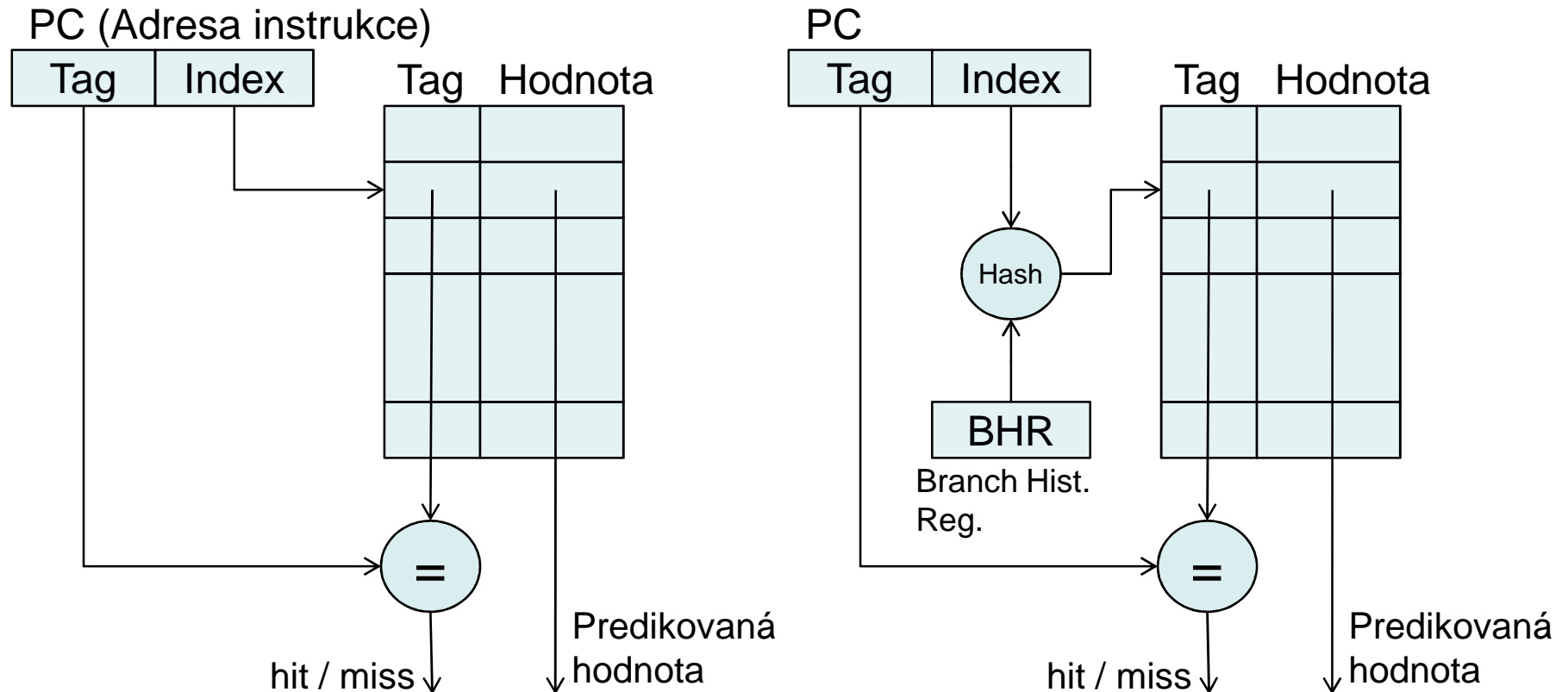

- Co je **Data flow limit**?
- Pokud tedy chceme dosáhnout další zrychlení, můžeme se „pokusit odstranit“ RAW závislosti...

Datové spekulace nad hodnotou

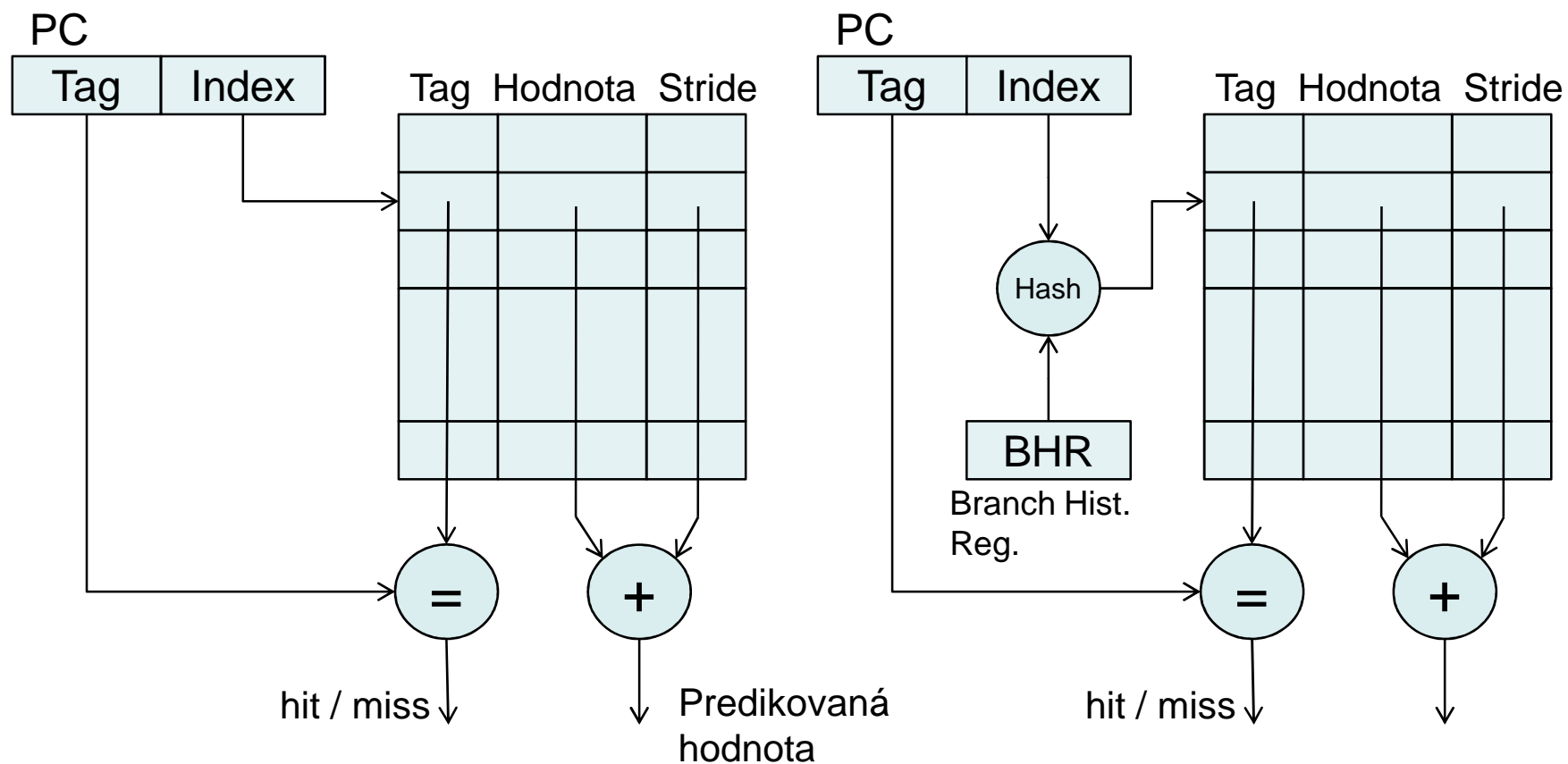
- Last-value predictor.

Motivace: `n=scanf(„%d“,&x)`, atd.

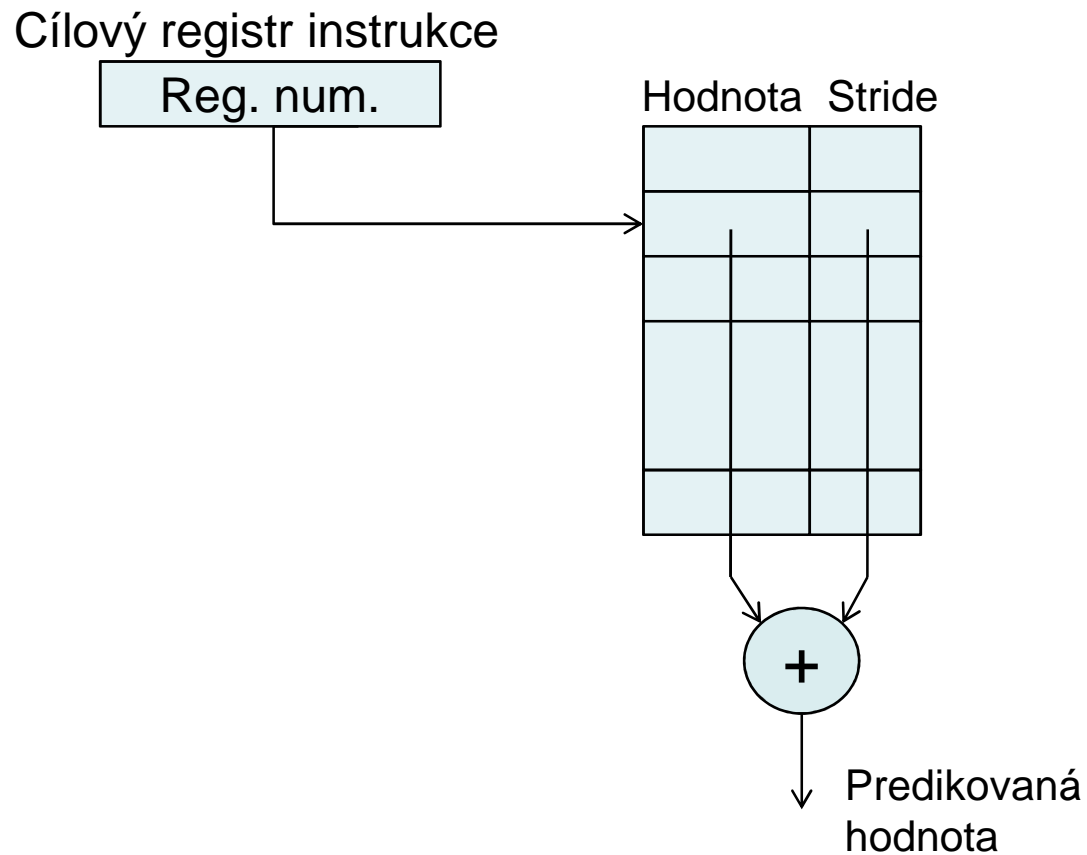
Datové spekulace nad hodnotou

- **Stride predictor.** Motivace: `for(i=0;i<100;i++)`, `p=malloc(16)`, `atd`.

Datové spekulace nad hodnotou

- Register-file predictor

Co dál?

- Existuje i jiná možnost odstranění WAW a WAR závislostí?
- Existuje i jiná možnost vyspořádání se s RAW závislostí?
- Ano... „mažeme i uzly a nejenom hrany“

Zdroje:

1. D. Sima: The design space of register renaming techniques
http://www.eecs.umich.edu/eecs/courses/eecs470/papers/RegisterRenaming_Sima.pdf
2. http://en.wikipedia.org/wiki/IBM_System/360
3. Onur Mutlu: Computer Architecture 15-740/18-740, Lecture 9: More on Precise Exceptions. Carnegie Mellon University. 2011
4. **Shen, J.P., Lipasti, M.H.: Modern Processor Design : Fundamentals of Superscalar Processors, First Edition, New York, McGraw-Hill Inc., 2005**
5. http://www.dia.eui.upm.es/Asignatu/Arq_par/articulos/AMDBulldozer.pdf
6. <http://www.cs.cmu.edu/afs/cs/academic/class/15213-f01/docs/mpr-p6.pdf>